

מתן על הפרק

מפגש מחודש עם התנ"ך

מלכים א' פרקים י"ז - י"ח

בפרקים יז-יט מופיעים שלושה חלקים של סיפור שלם, שראשיתו בגזירת אליהו וסופו בהתגלות ה' אליו בהר חורב. אליהו מופיע במפתיע ומכריז על עצירת גשמים כחלק מהמאבק שהוא מוביל בעבודת האלילים שהוכנסה לארץ על ידי אחאב ואיזבל. אליהו מסתתר בשני מקומות במהלך בריחתו מאחאב ובפרק יח שב אליהו ונפגש עם אחאב, ובעימות פומבי עם נביאי הבעל בהר הכרמל הוא מבקש להשיב את העם לה'. ירידת האש מהשמיים אל המזבח ונפילת העם על פניהם היא מעין ההתגלות בחנוכת המשכן, והופכת את מעמד הכרמל למעמד חידוש השראת השכינה בישראל. בדף זה נבקש לעקוב אחר דמותו של אליהו המוארת בפרקים מזוויות שונות.

"וַיִּקְרָאוּ בְּסֵפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים" < בקיאות

פרק י"ז

פרקנו מורכב משלושה אירועים: הסתתרות בנחל (יז,א-ז); אצל האלמנה בצרפת (יז,ח-ט); החייאת בן האלמנה (יז,יז-כא).

1 עיינו בדברים יא, טז-יח וחשבו מדוע בחר אליהו לגזור דווקא על עצירת גשמים? (צרפו לכך את העובדה שהבעל נחשב לאל הגשם).

2 פגישת אליהו עם האלמנה בצרפת מקבילה לשני סיפורי הכנסת אורחים בספר בראשית. (א) השוו את בקשתו הראשונה של אליהו לבקשת העבד מרבקה בבראשית כד, יז. מה ההבדל המכריע בין תגובות הנשים בשני הסיפורים? כיצד תורמת ההשוואה להבנת דמותו של אליהו? על הזיקה בין שני הסיפורים עמד כבר רש"י שפרש: "קחי נא לי מעט מים - הוא לא היה מכיר באלמנה שאמר לו הקב"ה, ולמד מאליעזר עבד אברהם ואמר: אותה שתתן לי מים לשתות, היא האלמנה."

ב) השוו את שתי בקשותיו של אליהו להצעת אברהם ומעשיו בפועל בבראשית יח, ד-ה. לסיכום - ממה נובעים ההבדלים העמוקים בין סיפורים אלה לסיפורנו, ומה הם מלמדים על המצב אליו הביא אליהו את העם?

3 פעמיים קורא אליהו אל ה' (יז, כ; יז, כא). במה שונות שתי הקריאות? נסו לשער - מדוע נענה אליהו רק אחרי הקריאה השנייה? ראו גם את דברי הגמרא **סנהדרין קיג, א**: 'ויהי אחר הדברים האלה חלה בן האשה בעלת הבית בעא רחמי למיתן ליה אקלידא דתחיית המתים (ביקש רחמים שינתן לו מפתח של תחיית המתים) אמרי ליה (אמור לו) שלש מפתחות לא נמסרו לשליח: של חיה ושל גשמים ושל תחיית המתים יאמרו שתים ביד תלמיד ואחת ביד הרב? אייתי הא ושקיל האי (הבא זה וקח זה) דכתיב (מל"א יז) "לך הראה אל אחאב ואתנה מטר."

מתן וימן

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רענגרט
The Sodie Rennerl Women's Institute for Torah Studies

המרכז ללימודי תנ"ך

התכנית העולמית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

02-5944555 • טל: perek.matan@gmail.com

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים

פרק י"ח

4 (א) עימדו על הפער בין פעולתו של עובדיהו (יח,ד), לבין הציווי שהוא מקבל (יח,ה). שימו לב לתפקיד השונה של הפועל 'כרת' בשניהם.

(ב) עקבו אחר השורש 'אדון' הנזכר בשיחתם של אליהו ועובדיהו. כיצד הוא מאיר את הקונפליקט החרף בו נתון עובדיהו?

(ג) נא אומרו הנרגש של עובדיהו חושף בפנינו את שהתרחש בארץ בשנות היעדרותו של אליהו. נסו לשרטט את שתי דרכי ההתמודדות עם אחאב, זו של עובדיהו וזו של אליהו, כפי שהן מאופיינות בנאום זה.

5 במעמד הר הכרמל מתמודד אליהו לבדו מול אחאב ונביאי הבעל, והעם כולו נתון להשפעתם. ננסה להבין כיצד הוביל אליהו את המעמד אל הצהרת האמונה הפומבית מפי כל העם.

(א) אליהו מטיח בעם שאלה רטורית חריפה (יח,כא). מהי מטרתה של שאלה זו ומה היא נועדה לעורר בעם?

(ב) שימו לב ליתרונות שנותן אליהו לנביאי הבעל במהלך המבחן. השוו זאת לפעולותיו של אליהו בהכנת הקרבן (יח,לג-לה). מה תכלית היתרונות הללו? (תנו דעתכם לשינוי בתגובת העם מפסוק כא לפסוק כד). כיצד מנצל אליהו את מעשי נביאי הבעל לשם הגברת האמונה בה?

(ג) אליהו פונה בתפילה נרגשת לה' (יח,לו-לז). מהן מטרות המעמד לפי תפילת אליהו?

"וַיְבִינּוּ בַּמִּקְרָא" < הרחבה

הר הכרמל

את העימות הפומבי מול נביאי הבעל בוחר אליהו לערוך בפסגת הכרמל: "וַעֲתָה שָׁלַח קִבְץ אֵלַי אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל אֶל הַר הַכְּרִמֶּל וְאֶת נְבִיאֵי הַבְּעַל אַרְבַּע מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים וְנְבִיאֵי הָאֱשֵׁרָה אַרְבַּע מֵאוֹת אֲכָלֵי שֶׁלֶחַן אֵיזֶבֶל"

הכרמל הוא רכס הרים המסתעף מהר השומרון בכיוון צפוני מערבי, ומסתיים על חוף הים התיכון. ההתייחסות לקדושתו של הכרמל עוד בימי קדם נזכרת ככל הנראה ברשימת תחומימס השלישי מלך מצרים, המכנה אותו 'ראש קודש'. בפרקנו נאמר שבהר הכרמל היה מזבח גדול לבעל, ומזבח ה' הרוס, שתוקן בידי אליהו. הכרמל הוסיף לשמש מקום לעבודת ה' ולהתכנסות הנביאים נאמני ה' גם לאחר אליהו ואנו מוצאים גם את אלישע מגיע לכרמל במסעותיו (מל"ב ב,כה) ואף יושב שם לעיתים מזומנות - האשה השונמית הלכה אליו להר הכרמל כשמת בנה. אולם כדי להבין את טעמו של אליהו בבחירת הכרמל למקום העימות עם נביאי הבעל יש להתחשב בפרט נוסף: הכרמל צופה על עמק עכו, אזור שהיה נתון להשפעה צורית. מסתבר שהתפיסה כי הכרמל מהווה מעין קו גבול עתיק יומין בין הצורים לישראל הייתה ידועה. מבחינה זו מייצג הכרמל הגיאוגרפי נקודת צומת בין שתי תרבויות: התרבות הצורית שייצאה את פולחן הבעל על כל מה שכרוך בו והתרבות הישראלית המתרכזת בה'. באופן זה מתחדד תפקידו של הכרמל בבירור נאמנותו של העם: האם יפסח על שני הסעיפים וימשיך לעבוד את הבעל, האליל שחדר מצור יחד עם איזבל הנסיכה הצורית ונביאיה, או שמא יבחר בנאמנות מוחלטת לאלהיו, ויהפוך את הכרמל לחיץ בין עבודת האלילים הצורית ובין עבודת האלהים בישראל. עימות זה מעמיק גם בשל העובדה שמעמד הר הכרמל בא לאחר שנות הבצורת הממושכות שגזר אליהו. ידו של הבעל, אל הגשם והפריון הצורי, קצרה מהושיע, ואילו מיד לאחר הצהרת האמונה הפומבית של ישראל בה' מפסיקה הבצורת ברצון ה', ובכך משלים אליהו את שהחל: 'וידעו העם הזה כי אתה ה' האלהים'.

(מקורות: א"מ ערך: כרמל, הר הכרמל. י' רוזנסון, הר הכרמל, טללי אורות תשס"ב)

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רענגרט
The Sodie Renner Women's Institute for Torah Studies

המרכז ללימודי תנ"ך

התכנית העולמית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

perk.matan@gmail.com • טל': 02-5944555

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים

אליהו הנביא אליהו התשבי אליהו הגלעדי

במהרה יבא אלינו עם משיח בן דוד

איש אשר קנא לשם האל

איש בשר שלום על יד יקותיאל

איש גש ויכפר על בני ישראל

איש דורות שנים עשר ראו עיניו

איש הנקנא בעל שער בסמניו

איש ואזור עור אזור במתניו

איש זעף על עובדי חמנים

איש חש ונשבע מהיות גשמי מעונים

איש טל ומטר עצר שלש שנים

איש יצא למצא לנפשו נחת

איש כלכלוהו העורבים ולא מת לשחת

איש למענו נתברכו כד וצפחת

איש מוסריו הקשיבו כמהים

איש נענה באש משמי גבוהים

איש סחו אחריו ה' הוא הא-להים...

(חלקו הראשון של פיוט למוצאי שבת, מאת מחבר לא ידוע.

לפירוש הפיוט חפשו "אליהו הנביא פירוש לפיוט" באתר הזמנה לפיוט)

מעמד אליהו בהר הכרמל, ציור מאת רמברנדט

להסבר מפורט על התמונה חפשו באתר של ד"ר בריינה יוכבד לוי, הנוי והנצח, התנ"ך בעיני רמברנדט

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רענגרט
The Sodie Rennerl Women's Institute for Torah Studies

המרכז ללימודי תנ"ך

התכנית העולמית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

02-5944555 • טל: perek.matan@gmail.com

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים